

„שערי התלמוד“ לד"ר א. ארזי

כפי שהוא קיים במשפט העברי ואת העקרונות שעליהם הוא מושתת. הס"פ מתחלק לשבעה פרקים: א) יסודי הדעת בהסכם ממוני, ב) דרכי הקנין (ג) שעבוד, ד) תורת החיוב, ה) בירור הדין בעניני ממון, ו) גביית החוב, ז) תקנות וגזירות. כמובן הוא מקיף רק חלק קטן מהמשפט העברי, אבל חשוב. המחבר מציג את המצב המשפטי שהיה קיים בימי התלמוד, הגאונים והפוסקים. הראשונים והאחרונים, מפרש אותו ומקרבו לשכלו של המשפטן המודרני. הוא עושה לפעמים גם השוואות עם המשפט הרומאי, ש"השפעתו היתה גדולה בימים ההם ו"מראה על ההבדלים הקיימים בין ג"ש לתו לגישת המשפט העברי לבעיות מסוימות. ומעניין לקבוע שהמשפט העברי בן אלפי השנים קרוב מאד בגישותיו לבעיות המשפט השונות לגישת המשפט המודרני. הצדק והמשפט העברי מושתת על עקרונות כאלו שגם תורת המשפט המודרני אינו יכול להתכחש להם.

הספר מענין לא רק את המשפטן המקצועי, כי אם גם את כל מי שטעם פעם את טעם הספרות שלנו העתיקה וגם אלה שהיו רוצים להתקרב אליה ולהכיר אותה. מפליאה הידענות העצומה של המחבר. הוא מצוי לא רק ב"ים התלמוד" והפוסקים, כי אם גם בספרות משפטית של עמים אחרים: הרומאים, הרוסים והאנגלים וכשרינו למסור לנו את הסוגיות המסובכות בבהירות מושלמת. הספר הוא נדבך נוסף לבנין המשפט העברי בעתיד. י. בן ישראל

רץ־ישראלי ונוסף לזה — החוקים הישראליים שהכנסת חיקקה אותם „ad hoc“. ערב־רב זה של חוקים, מצב של אנדרלמוסיה השורר במשפטנו, הוליד את השאיפה בקרב טובי המשפטנים שלנו לחפש פתרון לתיקון המצב וטבעי הדבר שחלק מהם פנה למשפט העברי המקורי בתור פתרון הטוב ביותר. ההולם את מצבנו בתור עם עתיק יומין. משפט זה שמר במידה רבה על אקטואליותו ובמשך כל הדורות המשיך להתפתח ולהשתכלל על ידי גדולי התורה שקמו לנו בזמן גלותנו ואף בהעדרו של כוח מדיני מחייב שלט בקרב בני עמנו שלטון מוחלט בימים ההם.

אולם ביצועה של משימה זאת גת־קל בקשיים רבים. החיים היהודיים בעבר היו שונים מארץ גלותית אחת לשניה. התפתחות המשפט היתה לפעמים מושפעת מתנאי החיים האלו ויש צורך בהתאמת המשפט העברי לרוח הזמן והמצב הקיים כעת בארץ. דבר זה יכול לבצע או בר־סמכא שאין חולק עליו. זאת ועוד: לימוד התורה ירד בדורות האחרונים פלאים בארץ צות הגולה וגם בישראל ולכן נמצאים בין אנשי המשפט שלנו — השופטים ועורכי הדין וכן המלומדים העוסקים במשפט, מעטים מאד הבקיים אים ברוח המשפט העברי ובתוכנו. לרבים מביניהם אף שפת התלמוד ו"סגנונו אינם נהירים להם כראוי. לעזרת האנשים האלה בא הספר שלפנינו ונותן להם בשפה ברורה וצחה, בצורה מרוכזת וסכימטית ובריכוז בהיר ומעולה את תורת המשפט האזרחי.

הבקיאים בתולדות המשפט שלנו מכירים בעובדה שמצבו הוא ממש כאוטי. התורקים קבלו את תורת ה"משפט שלהם מהקוראן, הוסיפו עליה מספר חוקים מועתקים מהתחוקה ה"צרפתית והגרמנית ומסרוה — עם העברת השלטון — לממשלת המנדט וזו העבירה אותה בשינויים משלהם, שנעשו בזהירות, בכדי שלא לנגוע ברגשותיהם הדתיים של הערבים. ר"כמובן ברוח התחוקה האנגלית ובהתאמה לאינטרסיכ המדיניים והפוליטיים שלהם — למדינת ישראל שהשאירה אותם. ברובם הגדול, בתוקף עד היום הזה. הכנסת מחוקקת חוקים חדשים רק במידה שהצרכים הדחופים דורשים זאת. הלא כך אומרת פקודת השלטון והמשפט שהתפרסמה עם כ"בן המדינה:

„המשפט שהיה קיים בארץ ישראל ביום ה' כאייר תש"ח יעמוד בתקפו — בשינויים הנובעים מתוך הקמת המדינה ורשויותיה.“

באופן כזה אנו עדים למצב שבו קיים בד בבד עם חוקי הדת המוסלמי־מית וחוקי אישות המבוססים על יסודות דתיים שונים אחרים — חוקים תורקיים שבוטלו כבר בתורקיה עצמה, חוקים צרפתיים וגרמניים שהתורקים אימצו אותם והם מזמן התיישנו, חוקים אנגליים שהוכנסו לארץ בתוקף סעיף 46 המפורסם — „צנור היבוא“, כמו שקוראים לו — שנתן לבית המשפט הרשות להשתמש במשפט האנגלי כשיש „חוסר“ בענין מסוים בחוקי הארץ (lacuna) ובוה פתח פתח לאנגליפיקציה של המשפט הא-